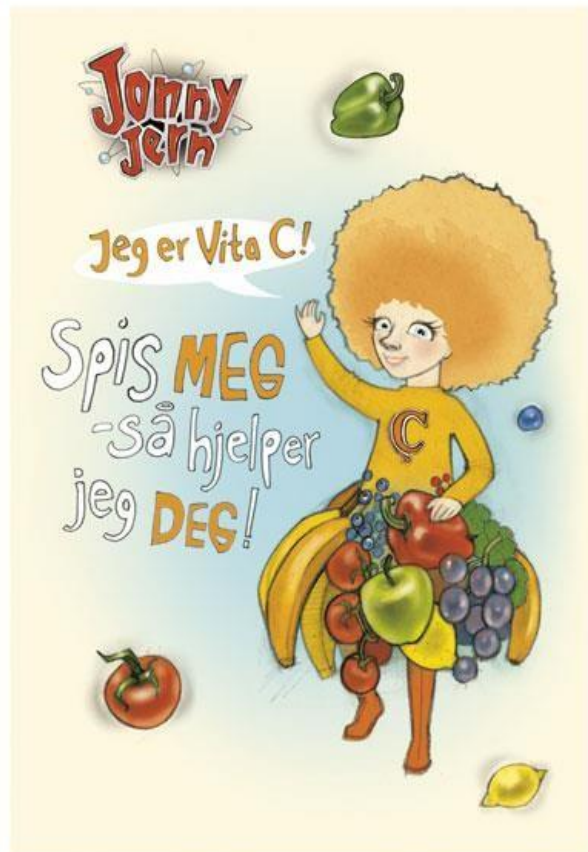

SLUTTRAPPORT FOR FOREBYGGINGSPROSJEKTET:

«Jonny Jern og vennene hans»

Prosjektnummer: 2016/FB76840

Søkerorganisasjon: Norske Kvinners Sanitetsforening

1.0 Forord

«Jonny Jern er kommet for å bli». Det var, og er fortsatt drivkraften i prosjektgruppa. «Jonny Jern» er et forebyggende helseprosjekt, rettet mot elever allerede fra 1. skoletrinn. Vi håper rapportens innhold vil få frem hvorfor det er et behov for nettopp «Jonny Jern», hva som ligger til grunn for utarbeidelsen og engasjementet, og hva vi tenker om prosjektets vei videre. Vi håper at «Jonny Jern» om ikke så alt for lenge skal gå over fra å være et prosjekt, til å bli et fast verktøy på grunntrinnene i skolen. De siste måneders hendelser har gjort oss uendelig mer positive til at dette kan bli en mulighet. Våre folkevalgte har endelig forstått at det forebyggende helsearbeidet må implementeres i skoleverket. Regjeringen sikter seg inn mot å få igangsatt en livsmestring – og folkehelse fag i skolen rettet mot elever i 12 – 13 års alder.

En rekke offentlige dokumenter beskriver viktigheten av det forebyggende helsearbeidet, og hvor sentralt det er med en tidlig intervensjon rettet mot barn og unge. Jo tidligere, jo bedre.

Godt at «Jonny Jern» er allerede i gang med dette arbeidet. Vi måtte begynne et sted, og fant det naturlig å sikte oss inn på de første skoletrinnene (1 – 4 trinn).

Forestillingen, som ble vist for lærere, elever og andre innbudte gjester på skolene, var hovedelementet i dette pilotprosjektet. Vi utarbeidet også en brosjyre, som ble brukt til for – og etterarbeidet. Vi laget fargerike plakater som ble hengt opp i forkant av forestillingene. Det var noen intense måneder med mye hardt arbeid og mye moro.

Det å ha laget dette pilotprosjektet har gitt oss i prosjektgruppa mye nødvendig læring. Vi har skjønnet mer av hvordan veien må gå videre og hvilke aktører vi må ha med på lag for å nå målene videre. Dette arbeidet er selvfølgelig i gang.

Det å samarbeide med de ansatte på Rom skole, Korsgård skole og Helsestasjonen har vært en sann glede. De har kommet med verdifulle innspill som har vært med på å forme pilotprosjektet. Underveis har vi også fått verdifulle innspill fra andre engasjerte samfunnsaktører, og ikke minst fra elevene selv. Vi ønsker å takke dere alle og enhver for å ha gitt prosjektet mye av deres allerede verdifulle tid.

Vi ønsker å takke Askims politikere som samlet støtter prosjektet og har tatt på seg oppgaven med å løfte prosjektet frem til Østfold fylke i første omgang (se vedlegg, svar på interpellasjon). Prosjektet har sågar havnet på bordet til Statssekretær Anne Grethe Erlandsen.

Vi ønsker også å takke dere i Extrastiftelsen, og vår søkerorganisasjon Sanitetskvinnene som har gitt oss muligheten til å få laget dette pilotprosjektet.

TUSEN TAKK TIL DERE ALLE

2.0 Sammendrag

Bakgrunn/målsetting:

Presset for gutter og jenter om å være «perfekt», begynner allerede i tidlig alder. «Gode råd» fra alle mulige «helseeksperter» florerer i sosiale medier. Overskrifter som: «slik får du sommerkroppen», «den nye trenddietten», «sterk er det nye tynn» osv. forsterker presset om å oppnå «perfeksjon». «Jonny Jern» er et forebyggende prosjekt, særlig med tanke på de ikke smittsomme sykdommene. Vi ønsker at barna skal bry seg om sin egen helse – og forhindre at de allerede i tidlig alder begynner å bekymre seg for helsen. Jonny Jern og vennene hans skal med flere virkemidler få barn til å få et naturlig og sunt forhold til kropp, trening og kosthold.

Det vi var ute etter i denne omgang/problemstillingen, var om målgruppen ville «ta til seg» «Jonny Jern og vennene hans» og selvfølgelig lære litt. Vi ønsket også å få vite om lærerne ville ønske mer undervisning av/via «Jonny Jern» for sine elever i fremtiden.

2.1 Gjennomføring/metode:

Vi laget en forestilling som ble vist på to av Askim kommunes største barneskoler, Korsgård Skole og Rom Skole. Det er begrenset hva man kan få med av læring i en forestilling som varer i ca. en halv time. Det meste av læringen skjer i for – og etterkant av forestillingen. Vi gjennomførte flere møter med lærerne på de ulike skolene. Da gikk vi bl. a. igjennom hvordan folderne kunne brukes i for – og etterarbeidet av forestillingen. De fikk også et skriv som kunne brukes som en mal i for – og etterarbeidet. Lærerne kom selv med nyttige innspill. Det ble skrevet sanger og skrevet tekst, sydd kostymer, utarbeidet folder/brosjyre, illustrert, snekret og malt. Møter ble holdt, og tidsrammer satt. Det ble holdt to forestillinger på hver skole. Vi pyntet gymsalene med store puter formet som frukter, noe som ble en del av «rammen» i forestillingen. På et stort lerret ble det vist en bakgrunns film. Skuespillerne var stort sett i samhandling med elevene under hele forestillingen. Skuespillerne benyttet seg av hele rommet, der de tidvis løp etter hverandre med bakgrunn av latter fra elevene.

Vi valgte kvalitativ metode: Observasjon, spørreskjemaer og fokusgruppe.

2.2 Resultater/resultatvurdering

Vi utarbeidet et sett med spørsmål som lærerne skulle svare på. Elevene ble selvfølgelig involvert i evalueringen. Vi hadde i utgangspunktet tenkt å lage egne skjemaer til elevene, men lærerne mente elevene i 1- 4 trinn var for små for dette. De valgte å evaluere prosjektet i plenum i klasserommet. Der fikk alle elevene mulighet til å komme med innspill, også de mer sjenerte. I forkant av pilotprosjektet hadde vi et plenum møte med lærerne. Her fikk de informasjon om pilotprosjektet. Vi gikk også igjennom bakgrunn for prosjektet, målsettinger og videre planer. Vi hadde i tillegg samtale med lærerne i etterkant av prosjektet. Basert på denne informasjonen, observasjon, tilbakemeldingene fra elevene, og lærernes egne tanker om «Jonny Jern», ble prosjektet evaluert. Vi har selvfølgelig forbedringspunkter, og kommer til å ta med oss de konstruktive tilbakemeldingene i det videre arbeidet.

Å måle effekten av pilotprosjektet er en utfordring. Det er det for så vidt utfordrende å måle i det meste av det forebyggende arbeidet, særlig etter kort tid. I «Jonny Jern» er tilbakemeldingene fra lærere og elever den foreløpige effekten vi kan måle og forholde oss til.

2.3 Videre planer

Fremover ønsker vi å videreutvikle prosjektet med pedagogisk utarbeidet læringsmateriell for lærere og elever. Vi kommer også til å videreutvikle flere av figurene som også skal være formidlere. Vita D får en stor rolle, da forskning viser at det er stor grad av vitamin D mangel i ulike grupper i befolkningen. «Janos Jod» vil få sin rolle. Jodmangel er også utbredt i ulike grupper i befolkningen. Her snakker vi forebygging. Vi ønsker at Jonny Jern og vennene hans skal turnere i to fylker neste år, i tidsrommet august – desember, via Den kulturelle skolesekken. Søknader er sendt inn.

Innholdsfortegnelse

1.0 Forord.....	2
2.0 Sammendrag.....	3
2.1 Gjennomføring/metode:	3
2.2 Resultater/resultatvurdering.....	3
2.3 Videre planer	4
3.0 Bakgrunn/målsetting for prosjektet	6
3.1 Bakgrunn	6
3.2 Hovedmål i prosjektet.....	8
4.0 Prosjektgjennomføring, metode.....	10
4.1 Prosjektgjennomføring	10
4.2 Metode	11
5.0 Resultater og resultatvurdering.....	13
6.0 Konklusjon og videre planer.....	15
6.1 Konklusjon	15
6.2 Fremdriftsplan	15
6.2.1 Støtte fra et samlet Askim bystyre	15
«Tiltaksutvikling innen program for folkehelsearbeid i kommunene	16

3.0 Bakgrunn/målsetting for prosjektet

3.1 Bakgrunn

Presset for gutter og jenter om å være «perfekt», begynner allerede i tidlig alder. «Gode råd» fra alle mulige «helseeksperter» florerer i sosiale medier. Overskrifter som: «slik får du sommerkroppen», «den nye trenddietten», «sterk er det nye tynn» osv. forsterker presset om å oppnå «perfeksjon». Et viktig mål for prosjektet er å normalisere barns forhold til kropp og ernæring. Vi ønsker at Jonny Jern og vennene hans skal bli for ernæring, slik Karius og Baktus var og er for tannhelsen. Figurene vi lager er morsomme formidlere, som leker inn informasjon om ernæring til barn i tidlig skolealder. Samtidig ønsker vi å bidra til å redusere sosial ulikhet i helse, og etablere plass mellom bekymringen for økende overvekt hos barn og i befolkningen generelt på den ene siden, og «ortoreksien», det vi si tvangsmessig opptatthet av sunn mat og sunn livsstil, på den andre siden. Prosjektet er forebyggende, særlig med tanke på de ikke smittsomme sykdommene. Vi ønsker at barna skal bry seg om sin egen helse – og forhindre at de allerede i tidlig alder begynner å bekymre seg for helsen. Vi er nemlig bekymret for at mange barn direkte og indirekte får formidlet et budskap om at slanking og trening er det viktige, istedenfor det barn jo skal være opptatt av, nemlig nysgjerrighet, lek og moro.

Vi ønsker at barn skal unngå skyldfølelse for at de innimellom spiser såkalt usunn mat, og vil lære de at mye handler om porsjonsstørrelse og hyppigheten av hvor ofte man spiser en matvare. Jonny Jern og vennene hans skal med flere virkemidler få barn til å få et naturlig og sunt forhold til kropp, trening og kosthold. Vi må prøve å nøytralisere mange av de “gode rådene” som kommer fra en del “helseeksperter” i mediene, ofte med store oppslag på forsiden av avviser og magasiner. Samtidig vet vi at kunnskapsformidling alene ikke er tilstrekkelig til å 2 endre ernæringsatferd i befolkningen. Kunnskapen må være begripelig og formidlet på en engasjerende måte for å nå inn. Dessuten må den være nøye tilpasset målgruppen for informasjonen, i dette tilfelle alle barn i tidlig skolealder. Jonny Jern og vennene hans skal få barna til selv å velge å lytte til informasjon og råd. De fleste barn har for liten ernæringskunnskap til å ta egne valg, og blir ofte styrt av hva som er tilgjengelig og fristende. For å ta egne valg, må barna ha kunnskap. Derfor må vi i større grad rette oss mot barna. Mesteparten av ernæringsinformasjon er nå rettet mot voksne. Noen kan sikkert tenke at det kan være litt tidlig for barna å lære om mikronæringsstoffer fra seks års alder, men vår

oppfatning er at kunnskapsformidling i denne alderen gir et uvurderlig grunnlag for senere forebygging, og vi er veldig opptatt av at barn ikke må undervurderes. Når det gjelder forebygging og barn, må vi tenke litt utenfor boksen. Barns forutsetninger for å motta viktig helseinformasjon er egentlig svært gode, fordi de er naturlig nysgjerrige, engasjerte og lærelystene – dersom vår måte å kommunisere på treffer på en begripelig og underholdende måte. Og det er det jammen noen som har gjort før oss, med stort hell! Hadde Thorbjørn Egner tenkt at” Nei, barn er nok for små til å lære om plakk og mikroorganismer”, hadde det ikke vært noe Karius og Baktus. De fleste barn husker og lærer bedre når formidlingen skjer på deres premisser og blir visualisert. Det skal ikke være noe fokus på overvekt. Ingen barn skal føle seg mer utsatt enn andre. Men det skal lages sanger som inspirerer og oppfordrer til å bevege seg, med hopping, dansing, kravling, klatring, åling, krabbing, løping, smyging, hinking – sammen med Jonny Jern og vennene hans. Barn skal vite at de er sunne, og kan bli

smidige og sterke, selv om de ikke er medlem av ett idrettslag eller lignende. Det viktigste er at det er gøy å bevege seg.

En rekke offentlige dokumenter beskriver viktigheten av det forebyggende helsearbeidet, og hvor sentralt det er med en tidlig intervensjon rettet mot barn og unge. I Handlingsplan for bedre kosthold i befolkningen (2007–2011) presenterer Regjeringen tiltak for å fremme helse og forebygge sykdom gjennom et sunnere kosthold. Det skal bli enklere å velge sunt, tilrettelegge for gode måltider i skoler, og styrke kunnskapen om mat, kosthold og ernæring. Tiltakene skal bidra til å utjevne sosial ulikhet i helse. Men all erfaring viser at det er vanskelig å endre innarbeidede vaner. Derfor må det legges til rette for at barna etablerer gode helsevaner som de kan videreføre i voksen alder. Man understreker her den rollen skolen spiller når det gjelder barnas kosthold, og at det må utvikles gode pedagogiske verktøy i dette opplysningsarbeidet.

I nasjonal faglig retningslinje for forebygging, utredning og behandling av overvekt og fedme hos barn og unge (2011), går det frem at dette er et økende problem, og at det derfor må legges stor vekt på forebyggingsstrategier blant barn og unge. Det samme fremgår av Helseog omsorgsdepartementets NCD-strategi (2013–2017), om blant annet forebygging av såkalte ikke-smittsomme folkesykdommer, da spesielt hjerte- og karsykdommer, diabetes, kols og kreft. I Samfunnsutvikling for god folkehelse (2014) fremgår det at barna spiser for lite frukt og grønnsaker, og at undervisning som stimulerer barns nysgjerrighet rundt kosthold kan ha bidra til utvikling av sunne spisevaner. I Stortingsmelding Nr 34, God helse felles ansvar (2012–2013) skriver regjeringen at skolehelsetjenestens kontaktflate mot alle barn er spesielt verdifull i arbeidet for å redusere sosiale helseforskjeller. I Stortingsmelding Nr 20, Nasjonal strategi for å utjevne sosiale helseforskjeller (2006–2007) står det at helseopplysningskampanjer ofte treffer best i de delene av befolkningen som har sunnest livsstil. Derfor er det viktig å sørge for at god informasjon er tilgjengelig blant annet for etniske minoriteter. Samtidig må helseopplysning sees i sammenheng med skolens undervisningsplaner, og være integrert i disse (Folkehelsemeldingen, 2013). Her er flere aktuelle dokumenter: □ Utviklingsrapport – Veien til god helse for alle (2010): □ Resept for et sunnere Norge (Folkehelsemeldingen, 2013): □ Stortingsmelding Nr. 16: Nasjonal helse – og omsorgsplan (2011–2015): □ Utviklingsrapport 2008 – Skapes helse, skapes velferd – helsesystemets rolle i det norske samfunn:

Med sitt innspill om et livsmestringsfag har våre folkevalgte kommet med et supert initiativ, men som tretten – fjortenåringer har mange allerede rukket å etablere noen grunnholdninger om kropp, helse, kosthold osv. som kan være utfordrende å reversere.

Akkurat når det gjelder opplysningsarbeid om kosthold og ernæring, er det mange aktører som har utarbeidet nyttig og bra materiale og verktøy, rettet mot våre barn og unge. Vi som arbeider med «Jonny Jern» har funnet vår vei.

Vi skiller oss ut ved at vi personifiserer næringsstoffene, og lar de være formidlerne av informasjonen. Dette forsterkes ved at elevene får se «Jonny Jern og vennene hans» i levende live via forestillingen. At de kan få stille spørsmål til, og i tillegg få ta og kjenne på figurene, vil forhåpentligvis føre til at de får et eieforhold til disse, og at det vil føre til at elevene ønsker å bli bedre kjent med dem. Lykkes dette vil de med stor sannsynlighet ta imot mye annen viktig informasjon som «Jonny Jern» også skal formidle.

Det at læringen blir visualisert gjør det lettere for elevene å huske innholdet i budskapet. (Dette er «pedagogikk» vi vet fungerer).

Informasjonen i de valgte målsettingene er det som nevnt figurene som skal formidle. Læringen vil vokse gradvis med elevene slik som i fagene engelsk, norsk og matematikk.

Forskning viser at en utviklet helsefremmende allmenndannelse kan være med på å forebygge sosial ulikhet i helse. Denne forskningen underbygger hvor vesentlig det er å «bygge» den helsefremmende allmenndannelsen i grunnskolen.

Legeforeningen (2012) oppsummerer noen av de sentrale punktene i offentlige dokumenter – i følgende formuleringer:

«Å øke befolkningens helsefremmende allmennkunnskap er avgjørende for at enkeltmenneske skal kunne ta helsefremmende valg.

Grunnlaget for en aktiv livsstil legges i barne- og ungdomsårene. Levevaner som etableres tidlig, er med å prege helsen resten av livet. Skolen samler alle barn og unge, uavhengig av sosial rang og økonomisk bakgrunn. Derfor er økt satsing på forebyggende og helsefremmende arbeid blant barn og unge i skolen, er et av de viktigste tiltakene for å forbygge sykdom og utjevne sosiale helseforskjeller.

Det viser seg at de som har en god helsefremmende allmenndannelse ofte kontakter helsevesenet i rett tid slik at man kan forebygge tilstanden, før den blir irreversibel. Dette gjelder særlig sykdommer som er relatert til livsstil».

Ved å lese forslagene til livsmestringsfaget, ser man at opplysning og læring som ligger i den helsefremmende allmenndannelsen ikke blir vektlagt. Det strider imot all forskning, noe vi er i gang med å informere våre folkevalgte om.

I den innsendte søknaden ble det nevnt (under kapittelet: ANDRE ARENAER): «Det er et mål at Jonny Jern og vennene hans skal kunne brukes som et verktøy av flere enn skolen og skolehelsetjenesten. Alle arenaer hvor det jobbes med barn og helse er aktuelle, både legekontorer, ernæringsfysiologer, barneavdelinger på sykehus, tannlegekontorer, helsestasjoner, PPT, barnehager, spesialskoler og barnevernet. Det vil bli utviklet opplysningsmateriell til bruk på disse arenaene, som fargerike plakater med figurene, og illustrerte brosjyrer med informasjon i form av små fortellinger».

Med dette mener vi selvsagt ikke «å finne opp kruttet på nytt». Vi kommer ikke til å lage informasjonsmateriell som bl.a. helsedirektoratet og ulike organisasjoner har gjort før oss. Vi tenker langsiktig. Når elevene har fått tillitt til, og blitt godt kjent med figurene, kan «Jonny Jern» og vennene hans bli ufarlige støttespillere i ulikt forebyggende – og behandlende arbeid. Figurene kan brukes som formidlere av budskap helsemyndighetene og andre instanser ønsker skal nå våre barn og unge. Barn med ulike matintoleranser vil kanskje lytte ekstra nøye hvis «Jonny Jern», «Vita C» eller kanskje den litt gale «Radikalen» forteller litt om hva som er lurt og ikke lurt å gjøre i forhold til den tilstanden barnet har. Figurene kan også brukes i TV – kampanjer som våre helsemyndigheter benytter seg av for å nå ut med informasjon til våre barn. Forhåpentligvis kan figurene forenkle opplysningsarbeidet til vårt helsepersonell, litt som Karius og Baktus når det gjelder tannhelse. Karius og Baktus blir flittig brukt som formidlere i barnehagen og i grunnskolen.

3.2 Hovedmål i prosjektet

Vi som jobber med «Jonny Jern» har lagt en plan for å slippe å sitte i 2030 og snakke om den samme tematikken som et oppgulp fra «fortiden» (som er NÅ).

Prosjektleder har gjennom flere år lest mengder av det som er å komme over av rapporter, stortingsmeldinger, forskning osv., som er relatert til forebyggende helsearbeid generelt, men særlig rettet mot våre barn og unge. Dette er det selvfølgelig viktig å ha bred kjennskap til – og kunnskap om, for å kunne ha en oppfatning av hva som mangler, hva som blir etterspurt, og hva det er bred enighet om når det gjelder det forebyggende helsearbeidet.

Går man flere tiår tilbake i de ulike aviser – og Stortinget og regjeringens arkiver- om det forebyggende helsearbeidet, vil vi se at vi bekymrer oss om akkurat det samme som vi gjorde i f.eks. 1990. Den eneste forskjellen er at det er flere utfordringer å bekymre seg over, nemlig utbredelsen av ortoreksi og det økende antall gutter og menn som har utfordringer i forhold til spiseforstyrrelser og eget selvbylde. Gradienten i sosial ulikhet i helse bare øker blant Norges innbyggere, selv om våre politikere har sett dette som et stort og urettferdig problem i årtier. Det er på tide med noen nye grep.

Det vi var ute etter å måle i pilotprosjektet (problemstillingen), var å få vite om målgruppen ville «ta til seg» «Jonny Jern og vennene hans» og selvfølgelig lære litt. Vi ønsket også å få vite om lærerne ville ønske mer undervisning av/via «Jonny Jern» for sine elever i fremtiden.

Selve hovedprosjektet har utviklet seg til å ha tre viktige målsettinger:

1. å forebygge sosial ulikhet i helse ved å nå alle barn med riktig og viktig informasjon, og bygge opp en stødig helsefremmende allmenndannelse hos den enkelte.
2. å forebygge kroppspress og hjelpe våre barn på veien til å få en sunn holdning i forhold til egen kropp og sin fysiske og psykiske helse
3. å gi riktig og viktig informasjon om kosthold og ernæring. Vi ønsker å være en motvekt til all den informasjon våre barn og unge får på mange ulike arenaer. (Sukker er IKKE giftig, bare for å få fastslått det).

Effekten og måloppnåelsen på disse punktene vil kunne måles senere i prosjektprosessen.

4.0 Prosjektgjennomføring, metode

4.1 Prosjektgjennomføring

Vi fant tidlig ut i arbeidsprosessen at den opprinnelige planen var ganske «tam» («Istedenfor en hel forestilling vil det bli fremført to til tre sekvenser i klasserommene. En av sekvensene er sangen om «Jonny Jern». Som kulisse vil vi få laget en stor «celle». Der kan skuespillerne gå inn og ut. «Istedenfor en hel forestilling vil det bli fremført to til tre sekvenser i klasserommene. For at barna skal få et klart bilde av hva som formidles, kommer det til å være en «fortellerstemme» i klasserommet»).

To til tre sekvenser, og en sang i klasserommet ville ikke være nok for å kunne bevise, eller overbevise om, at «Jonny Jern» var liv laga. Vi dro til med full forestilling i pilotprosjektet. Dette skulle bli et «event», noe vi også lyktes med.

Vi hadde et budsjett å forholde oss til. Det ble sendt inn søknad til Extrastiftelsen om tillatelse til å gjøre om på noen av postene, noe vi fikk tillatelse til å gjøre.

Det ble holdt to forestillinger på hver skole. Vi pyntet gymsalene med store puter formet som frukter, noe som ble en del av «rammen» i forestillingen. På et stort lerret ble det vist en bakgrunns film. Det syntes elevene var gøy. Skuespillerne var stort sett i samhandling med elevene under hele forestillingen. Skuespillerne benyttet seg av hele rommet, der de tidvis løp etter hverandre med bakgrunn av latter fra elevene. I en av aktene deler Vita C ut frukt til noen av elevene, mens hun synger en sang. Av erfaring etter forestillingene på den første skolen, ble det på den andre skolen delt ut frukt til alle elevene. Dette ble vellykket, da noen

av elevene syntes det var urettferdig at ikke alle elevene fikk frukt. I forkant av kommende forestillinger vil alle skoler bli oppfordret til å dele ut frukt til alle elevene etter forestillingens slutt. Dette er noe elevene vil få beskjed om på forhånd så ikke noen skal føle seg tilsidesatt. Hele forestillingen ble spilt inn. Før innspillingen av forestillingen, der også elever ble filmet, hadde vi fått godkjenning av rektor. Det var ingen barn som levde under forhold som tilsa at de ikke kunne filmes

Det er begrenset hva man kan få med av læring i en forestilling som varer i ca. en halv time. Det meste av læringen skjer i for – og etterkant av forestillingen. Vi gjennomførte flere møter med lærerne på de ulike skolene. Da gikk vi bl. a. igjennom hvordan folderne kunne brukes i for – og etterarbeidet av forestillingen. De fikk også et skriv som kunne brukes som en mal i for – og etterarbeidet. Lærerne kom selv med nyttige innspill. Vi hadde et plenum møte med alle helsesøstre og en psykolog som representant fra «Familiens Hus», og senere to møter med helsesøstre i skolehelsetjenesten.

Vi var så heldige å få med oss flotte skuespillere som presenterte “Jonny Jern”, “Vita C” og “Radikalen”. Foruten Hans Petter Moen (leder for det kreative arbeidet) som selveste «Jonny Jern» hadde vi med oss Marian Aas Hansen, en ikke ukjent artist, som trollbandt barna med sin rolle som «Vita C», og Kim Arne Hagen (sistnevnte og Hans Petter er kjente fra Barne-Tv

og vokalgruppa Cheezy Keys). Han spilte den litt gale «Frie Radikalen», og ga alle som var tilstede mang en god latter.

Hans Petter og Kim samarbeidet tett om å skrive sanger og tekst til forestillingen. Jeg (Beate, prosjektleder) fikk ofte telefoner om faglige innspill. Vi diskuterte stadig vekk hvor mye humor og læring det skulle være, men vi fant sammen frem til en fin balanse. Illustratør Line Halsnes og jeg samarbeidet også tett i denne perioden. Både budskap og illustrasjoner skulle komme godt frem på plakater og folder. De fargerike plakatenes skapte nysgjerrighet hos elevene, da de ble hengt opp i god tid før forestillingene. Plakatene var også å finne på Helsestasjonen og noen legekontorer. Vi fikk tilbakemeldinger om at elevene likte at skuespillerne og illustrasjonene var veldig like.

Kåre Jonny Enderud laget de flotte kostymene. Kostymet til «Vita C» tok mange timer å lage. Hver grønnsak og frukt, ja hver liten drue, ble håndsydd. Min bror Jørn Riiser har et eget snekkerverksted, og der ble «Karucellen» bygget av min bror og av min ektemann. Dette ble gjort på frivillig basis. «Karucellen» ble malt og dekorert hjemme i egen hage. («Karucellen») er fremkomstmiddelet til «Jonny Jern». Den frakter «Jonny Jern» rundt i kroppen for å levere oksygen til Cellene). «Tangen lyd og lys» var viktige samarbeidspartnere. De sørget for at forestillingene gikk som de skulle. Bakgrunns filmen som ble vist på lerretet var det produksjonsselskapet «Stripe» som sto for. «Allkopi» i Mysen trykket plakater og foldere. Psykologspesialist og forfatter Torkil Berge har gått igjennom alt materiale, og forsikret oss om at ikke noe ville virke støtende på elevene. Torkil er en viktig støttespiller og samarbeidspartner i prosjektet. Judith Niskavara Vrang er lærer med over 20 års erfaring i grunnskolen. Hun har fra prosjektets begynnelse vært en viktig og nødvendig støttespiller. Hennes kompetanse og nettverk har vært viktig i prosjekt prosessen.

Vi har samarbeidet tett med pilotskolene hele veien. Lærerne har gitt uttrykk for at de var fornøyd med det pedagogiske innholdet i både forestilling, folder og for- og etterarbeid. Av evalueringsresultatene vi har fått inn, er det ikke noen tvil om at Jonny Jern er viktig å få ut til barna. «Jonny Jern» ble vellykket, både hos elever og lærere.

I etterkant av prosjektet har skolene/klassene fått tilgang til to av sangene fra forestillingen som de kan spille i de ulike klassene. Disse har blitt spilt inn i studio.

4.2 Metode

Vi valgte å samarbeide med to av Askim kommunes største barneskoler, Korsgård Skole og Rom Skole, og skolehelsetjenesten. I søknaden ønsket vi å samarbeide med fire grunnskoler i Askim. I prosessen kom vi frem til at resultatet ville bli bedre hvis vi samarbeidet mer kvalitativt, bl.a. i det viktige og nødvendige samarbeide med lærerne. Det var en god og veloverveid beslutning. Forestillingene ble derfor vist for mellom 350 – 400 elever.

Å få til et samarbeide med legekontorer, sykehus, ernæringsfysiologer, helsesøstre, plakater i matbutikker osv. ble utfordrende i denne omgang.

Dette sto i søknaden:

«Etter gjennomføring av pilotprosjektet vil prosjektet bli evaluert. Det vil bli utarbeidet spørreskjemaer rettet mot lærere, elever og helsesøstre (vurderer spørreskjemaer til

foreldrene, og om vi skal benytte intervju). Spørreskjemaene til barna vil bli utarbeidet i samarbeide med lærerne, som har den pedagogiske kompetansen. Vi vil samarbeide med eksterne aktører som skal evaluere prosjektet. Ønsker å få med høgskoleelever på helsefag. Dette for å få et troverdig og ærlig resultat».

Dette gjorde vi:

Vi utarbeidet et sett med spørsmål som lærerne skulle svare på. Elevene ble selvfølgelig involvert i evalueringen. Vi hadde i utgangspunktet tenkt å lage egne skjemaer til elevene, men lærerne mente elevene i 1- 4 trinn var for små for dette. De valgte å evaluere prosjektet i plenum i klasserommet. Der fikk alle elevene mulighet til å komme med innspill, også de mer sjenerte. I forkant av pilotprosjektet hadde vi et plenum møte med lærerne. Her fikk de informasjon om pilotprosjektet. Vi gikk også igjennom bakgrunn for prosjektet, målsettinger og videre planer. Vi hadde i tillegg samtale med lærerne i etterkant av prosjektet. Basert på denne informasjonen, tilbakemeldingene fra elevene, og lærernes egne tanker om «Jonny Jern», ble prosjektet evaluert. Vi har selvfølgelig forbedringspunkter, og kommer til å ta med oss de konstruktive tilbakemeldingene i det videre arbeidet. Vi valgte i denne omgang å ikke benytte oss av eksterne aktører til å evaluere resultatet. Det vil bli aktuelt når evalueringsomfanget blir større.

5.0 Resultater og resultatvurdering

Det vi var ute etter å få vite i denne omgang, var om målgruppen ville «ta til seg» «Jonny Jern og vennene hans» og selvfølgelig lære litt. Vi ønsket også å få vite om lærerne ville ønske mer undervisning av/via «Jonny Jern» for sine elever i fremtiden. Måloppnåelsen er fullført med et godt resultat. Det kom frem etter at evalueringene ble innlevert, og av samtaler med lærerne etter pilotprosjektets gjennomføring.

Evalueringene/tilbakemeldingene vi fikk fra lærerne ligger som vedlegg, eller som post, men tar med noen tilbakemeldinger her:

«Elevene synes de lærte om sunne matvarer på en morsom og god måte. Den fenget både i forhold til tekst og musikk. Også de som ikke var så gode i norsk fikk med seg mye av innholdet».

«Det vi kanskje ønsker oss er mer konkret informasjon om hva radikaler egentlig er. Vi forstår at det er et diffust tema, men noen av elevene tror nå at de spiser radikaler hver gang de spiser godteri».

«Med musikk og bilde ble det fengende for elevene. Det var tekster som var enkle for elevene å få med seg. Det var informativt, og elevene er blitt bevisst på vitamin C og jern. Folderen var veldig fin med flotte farger og tegninger, samt nyttig informasjon».

«Jeg syntes dere lyktes godt. I ettertid ser jeg at det hadde vært lurt om alle elevene hadde fått en frukt når forestillingen var ferdig».

«Jeg har troen på «Jonny Jern» fordi jeg så at det var noe elevene likte. Det var morsomt, tøysete og lærerikt».

Å måle effekten av pilotprosjektet er en utfordring. Det er det for så vidt utfordrende å måle i det meste av det forebyggende arbeidet, særlig etter kort tid. I «Jonny Jern» er tilbakemeldingene fra lærere og elever den foreløpige effekten vi kan måle og forholde oss til.

Effektmålene er derfor uklare, men resultatmålene er mer konkrete og tydelige.

Når vi får vist forestillingen for mange flere elever, og fått utarbeidet pedagogisk læringsmateriell som lærerne kan ta stilling til, vil det over tid, ved hjelp av ulike måleindikatorer, bli mulig å evaluere effektmålene.

Når prosjektet nå skal videreutvikles ønsker vi i tillegg å benytte oss av mer avanserte evalueringsmetoder. Både kvalitative (fokusintervjuer og dybdeintervjuer) og kvantitative (kultur-nøytrale spørreskjemaer) metoder.

Vi i prosjektgruppa er mange erfaringer rikere, og har lært mye på vegen, takket være innspill fra lærere, elever og andre involverte. Vi føler vi har lyktes med kombinasjonen underholdning og læring. Der er det en fin balansegang. Det ble mye diskusjoner og refleksjoner rundt dette. Lærerne ga tilbakemeldinger om at elevene ble underholdt, samtidig som det ble «lurt» inn mye læring.

Vi innad i prosjektgruppa har følt at vi har lært mye av hverandre. Vi har ulike utgangspunkt og ulik måte å tenke på når det gjelder formidling. Kompetansen vår er veldig ulik, men det har vist seg å være veldig utviklende. Det at vi har ulike ståsted på mange områder har vært viktig for det endelige resultatet.

Tilbakemeldinger om at elevene har begynt å spise mer frukt og grønnsaker er gøy å høre. Erfaringsmessig vil nok dette avta for flere av elevene. Konseptet «Jonny Jern» er basert på repetisjon, og en økende gradient i kunnskap hos elevene. Går du på et kurs for å lære deg spansk før en ferietur og ikke praktiserer språket før neste ferietur et år etter, er mye av læringen gått tapt. I motsatt fall kunne litt repetisjon i løpet av året hjulpet deg til å huske.

All erfaring vi har med oss i etterkant av pilotprosjektet er viktig å ha med seg i det videre arbeidet.

6.0 Konklusjon og videre planer.

6.1 Konklusjon

Resultatene av evalueringen viser at «Jonny Jern» er liv laga, og kan bli et velkomment verktøy i det forebyggende helsearbeidet. Arbeidet med å utvikle konseptet vil derfor fortsette. Vi har som mål å få flere samarbeidspartnere som både kan bidra økonomisk og bidra med nyttig kompetanse.

6.2 Fremdriftsplan

Fremover ønsker vi å videreutvikle prosjektet med pedagogisk utarbeidet læringsmaterieell for lærere og elever. Vi kommer også til å videreutvikle flere av figurene som også skal være formidlere. Vita D får en stor rolle, da forskning viser at det er stor grad av vitamin D mangel i ulike grupper i befolkningen. «Janos Jod» vil få sin rolle. Jodmangel er også utbredt i ulike grupper i befolkningen. Her snakker vi forebygging. Det blir stadig utarbeidet nye undervisningsmetoder i skolen. Derfor blir vår intensjon å utarbeide et materiale som gir lærerne en valgfrihet til undervisningsmetode. Slik kan de ulike fagpersonene bruke sin egen kompetanse og tilrettelegge for sin elevgruppe. Vi vil med bakgrunn i læreplanverket, Kunnskapsløftet 2016, vise hvordan prosjektet kan knyttes inn i mange fag og i ulike områder i opplæringen.

Vi kommer til å utarbeide materieell som kan brukes i de fleste fag, såvel mat- og helsefag som matematikk. Vi ønsker å lage en veileder til lærerne som vil være deres verktøy i forhold til hvordan de kan arbeide med Jonny Jern i de ulike fagene. Den vil inneholde beskrivelser og forslag som baserer seg på de tre ulike målene for prosjektet: Kosthold og ernæring, forebygge kroppspress (forslag til samtaler med elevene og oppgaver) og kunnskap som vil gi den enkelte en god helsefremmende allmenndannelse. Det er meningen at Jonny Jern skal vokse med elevene. Det vil være gjennomgangstemaer som vil vokse med elevene på lik linje som fagene engelsk, norsk og matematikk. Mye av arbeidet vi gjør, faller under kategorien sosialt entreprenørskap.

Dette arbeidet er ikke noe man får til alene, og kan ei heller utvikles basert på frivillighet alene. Dette har ikke stoppet oss i særlig grad hittil, da prosjektleder har brukt av egne midler til prosjektet, og jobbet frivillig. Det er også lagt ned mye frivillighet fra de andre deltakerne i arbeidsgruppa. Det var derfor veldig velkomment med den økonomiske støtten fra Extrastiftelsen. For å komme videre i prosjektarbeidet, har vi noen begrensninger, både når det gjelder det økonomiske, og kompetansen. I løpet av en måneds tid får vi tilbakemelding på om forestillingen om «Jonny Jern» er tatt med i Den Kulturelle Skolesekken. Søknader er sendt inn. Det ville ha løst en stor økonomisk utfordring, nemlig å få forestillingen ut til elevene. Dette er jo den største kostnaden. Vi trenger flere i arbeidsgruppa, både frivillige og lønnede. Vi har lærere som stiller opp frivillig og er fulle av entusiasme, men det begrenser seg hvor mye de kan bidra. Vi trenger derfor å få dekket opp noen lønnsmidler.

6.2.1 Støtte fra et samlet Askim bystyre

For noen uker siden tok jeg kontakt med bystyrerepresentant for Høyre i Askim, Ann Karin Løken. Da blei det vei i vellinga ganske raskt. På kort tid er det opprettet kontakt med

Statssekretær Anne Grethe Erlandsen og det har vært interpellasjon i bystyre i Askim, med full støtte fra alle partier (se vedlegg, svar på interpellasjon). Nå er Østfold fylke neste, før Jonny Jern når ut til alle elever i hele landet 😊. Har ikke vært redd for å tenke stort hele veien, for jeg har så stor tro på at Jonny Jern og vennene hans kan være til stor hjelp og nytte for alle barn og unge i Norge.

Tilbakemeldingen på mailen til Erlandsen gjorde oss veldig positive:

«Dette er kult, jeg selger dette videre som varmt hvetebrød!

Anne Grethe «

Hva hun helt konkret legger i dette vet jeg ikke, men håper prosjektet blir tatt tak i.

I desember 2014 var jeg på møte med Statssekretær Cecilie Brein Karlsen i Helse – og omsorgsdepartementet.

Fikk masse gode tilbakemeldinger, og beskjed om at det var et viktig prosjekt (dette var lenge før gjennomføringen av pilotprosjektet).

Dette var også en stund før vedtak om et livsmestringsfag i skolen. Fikk mange «klapp på skulderen» og et ønske om lykke til med dette viktige arbeidet.

Det er ikke få mail som har blitt sendt til politikere på storting og i regjering. Gjennom årene har det blitt i overkant mye «klapp på skuldra» og lite handling. Jeg begynte å tvile litt på hele systemet. Helt til jeg koblet på Ann Karin.

Hun, en kommunepolitiker i en ikke så altfor stor kommune, er den som har fått sving på sakene. Håper nå at dere på Østfoldbenken hjelper oss med å løfte «Jonny Jern» frem til Østfold Fylkeskommune, storting og regjering.

På Helsedirektoratets nettside så jeg i går:

<https://helsedirektoratet.no/tilskudd/tiltaksutvikling-innen-program-for-folkehelsearbeid-i-kommunene#krav-til-søknadens-form-og-innhold->

Sitat:

«Tiltaksutvikling innen program for folkehelsearbeid i kommunene
Fylkeskommuner kan søke om midler til utvikling av lokale tiltak for å styrke kommunenes arbeid med å fremme befolkningens helse og livskvalitet. Barn og unge er en prioritert målgruppe».

Hvem kan søke Fylkeskommuner.

Beløp 42,1 millioner

Søknadsfrist 30.04.2017

Her fyller Jonny Jern alle kriterier. Kan nok ikke si at vi kommer helt under kategorien rusforebyggende, men å være med på å gi elevene gode holdninger kan forebygge det meste.

Prosjektets hovedmål er:

1. å forebygge sosial ulikhet i helse ved å nå alle barn med riktig og viktig informasjon, og bygge opp en stødig helsefremmende allmenndannelse hos den enkelte.

2. å forebygge kroppspress og hjelpe våre barn på veien til å få en sunn holdning i forhold til egen kropp og sin fysiske og psykiske helse
3. å gi riktig og viktig informasjon om kosthold og ernæring. Vi ønsker å være en motvekt til all den informasjon våre barn og unge får på mange ulike arenaer. (Sukker er IKKE giftig, bare for å få fastslått det).

Herunder ligger det mye forebygging i psykisk helse.

Ved lovnader fra bystyret i Askim, med ordfører i spissen, har vi tro på at i første omgang Østfold Fylkeskommune vil søke på disse midlene til bruk til videreutvikling av prosjektet slik at alle barn i Østfold vil få bli kjent med «Jonny Jern og vennene hans»

Nå er det fire år siden «eventyret» startet. En prosess som sikkert har vært helt nødvendig, for å komme dit vi er i dag og for tiden framover.

Det er viktig framover at vi får midler til «å smi mens jernet er varmt». Det politiske byråkratiet er trekt og formelt. Vedtak kan ikke gjøres før en rekke møter er gjennomført, og «en hel landsby» av byråkrater har vært involvert. Og tiden går.

Vi trenger støtte fra Extrastiftelsen og andre «hjelpere» i tiden frem til det offentlige tar ansvar.

Vi må få mulighet til å bevise hva Jonny Jern» kan bidra med i det forebyggende arbeidet. De foreløpige resultatene vi har fått har vist at Jonny Jern er et viktig og annerledes tiltak i dette forebyggingsarbeidet rettet mot barn og unge. Prosjektet er utarbeidet på deres premisser når det gjelder formidling.